

Met lichaam en ziel beide.

Geloven gaat niet om ons lichaam heen.

door Bart van den Brink

De kennis van het menselijk lichaam, vooral ook van het menselijk brein, groeit snel. Sommige wetenschappers vinden dat dit te meer bewijst dat God niet bestaat. Wij zijn immers ons brein, stellen zij. In een fascinerend boek door de Amerikaanse journalist Rob Moll wordt duidelijk dat het ook anders kan: God werkt, en Hij betreft daarbij ons lichaam en onze hersenen volledig.

In de afgelopen decennia is de kennis over menselijk lichaam, en vooral over het menselijk brein, sterk toegenomen. Nieuwe MRI-technieken hebben het bijvoorbeeld mogelijk gemaakt om te zien welke delen van de hersenen actief zijn op welk moment. De 'black box' van de hersenen gaat steeds meer open.

Met de groei van deze kennis, is steeds duidelijker geworden hoe groot de rol is die de hersenen spelen. Ze zijn de grote dirigent van ons denken en handelen. Hersenonderzoekers als Dick Swaab en Victor Lamme concludeerden daarom dat het brein allesbepalend zou zijn. Geloven is een product van ons brein, en de vrije wil is een illusie. De wereld zou om deze en andere beter af zijn zonder religie, stelt Swaab.

Dat het brein alles bepaalt, is te kort door de bocht gesteld. Inmiddels laat voortschrijdende wetenschappelijke kennis zien dat er sprake is van een veel complexer geheel. Het lichaam en het brein, als onderdeel van dat lichaam, beïnvloeden elkaar over en weer. Zij staan daarbij in een voortdurende interactie met de omgeving. Het kan uitgedrukt worden in het beeld van een dirigent en zijn orkest: de dirigent kan niet zonder zijn orkest, en zij kunnen niet zonder interactie met publiek. Het brein 'dirigeert' de lichaamsfuncties. Het kan niet zonder het lichaam, en zij beiden kunnen niet zonder hun omgeving. Op allerlei manieren is er beïnvloeding over en weer.

De vraag blijft staan: hoe zit het dan met het geloof? Heeft Swaab gelijk? Is geloven een voortbrengsel van het brein? Is het iets dat zich buiten ons voltrekt en waarover we ons enkel kunnen verwonderen? Of zijn we ook over geloven meer te weten gekomen?

In *What your body knows about God* geeft Rob Moll een overzicht van de huidige wetenschappelijke kennis over wat geloven doet met mensen. Eigenlijk gaat hij nog een stap verder: hij betoogt hoe geloven de mens recht doet in al de geledingen van lichaam en brein. Zijn centrale boodschap staat al in de ondertitel van het boek: 'De mens is ontworpen om zich te verbinden, de dienen en zo op te bloeien.' Moll citeert daarbij de theoloog Hauerwas: 'Christen zijn houdt in dat men zijn lichaam en gewoonten op zo een manier vormgeeft dat het dienen van God onvermijdelijk wordt.'

Moll laat bijvoorbeeld zien hoe gestage oefening in meditatief gebed mensen meer gericht maakt op de ander, meer ontspanning geeft, en lichaam en brein meer tot rust brengt. Hij laat ook zien hoe geestelijke discipline ruimte schept voor godservaringen. Hij schrijft over onderzoek naar de effecten van gebed op diverse lichamelijke klachten en problemen.

Over kerken schrijft Moll hoe gemeenten recht kunnen doen aan de sociale kant van ons menselijk bestaan door niet te groot te zijn, of ook in kleine groepen samen te komen. Op die manier kan het geloof ook meer doordringen in ons bestaan, betoogt hij.

Moll betreft naast de diverse boeiende wetenschappelijke gegevens ook diverse levensverhalen in zijn boek. Sommige hoofdstukken graven dieper in de wetenschappelijke kennis, andere zijn meer

verhalend, met een soms duidelijk Amerikaanse kleuring. Het boek is daarmee geen naslagwerk, eerder een betoog met een voldoende ruim bronnenregister. Terecht stelt Moll dat hij in zijn boek geen sluitend godsbewijs geeft. Toch is het een verademing om te zien en ervaren welk ander licht een dergelijk boek werpt op dezelfde kennis die Swaab en anderen gebruiken om het bestaan van God te ontkennen.

Het is zonneklaar dat een toename van wetenschappelijke kennis ons van God en het geloof in God af kan leiden. Daarvoor hoef je geen Dick Swaab te heten. Maar ook het omgekeerde blijkt mogelijk: onder leiding van de Heilige Geest kan een toegenomen kennis ook een toegenomen verwondering en aanbidding bewerkstelligen. Rob Moll laat het zien.

Voor ons gereformeerden is er nog een laatste leerpunt vanuit dit boek. We hebben soms de neiging om geloven enkel te zien als iets bovennatuurlijks. Het komt dan los te staan van het alledaagse en lichamelijke. Het is de vraag of we hiermee Gods handelen niet onderschatten. De Schrift spreekt vergaande taal over de gelovige. Zij spreekt over Christus' lichaam en ledematen. Christus noemt Zichzelf ons brood en onze wijn. Hij doorbreekt ons aan-de-aarde-gekleusterd zijn. Zijn woorden veranderen en vernieuwen onze ziel, maar ook ons lichaam. Begint dat niet al hier? Zoals Hij eens Ezechiël (Ez. 2) niet liet liggen, maar op zijn voeten zette. Zoals hij later ook deed bij de lammen en de blinden? Een boek als dit maakt duidelijk hoe het natuurlijke en het bovennatuurlijke, het zichtbare en het onzichtbare, als met duizend draden ineen geweven zijn.

Rob Moll *What Your Body Knows About God: How We Are Designed to Connect, Serve and Thrive*
Paperback 224pp – 2014 InterVarsity Press Downers Grove USA ISBN 9780830836772 € 17.99